

տանք որ հարց յիշատակները որդւոց համար սարծանք են և եթէ կը խուստովանինք որ Արեւելեան աշխարհի գեղեցկավայրն Հայաստան մեր հայրենիքն է, դարտաւոր ենք անշուշտ մեր ծնողաց և մեր երկրաւոր ժառանգութեան մնացորդները արնել և իւրայն արեւ հանել և այսպէս ներկայ և անցեալ իրարու հետ համեմատալով՝ մեր ապագայի վրայ ուղիղ տեսութեամբ խորհիլ :

Այս երկու տաղ հնամաստական ակնարկութեան տակ յայտնաբերուած կը պարտաւորենք մեր ռուսաբնակ ազգակիցները, որ մատուցած զարմանքն յիշուած զարմանքի վրայ : Ռուսիան արդէն Ռուսարային տիրելու վրայ է, եթէ ստոյգ է այն կարծիքը, որ Ռիբը զանգի մէջ փակուած հայկական հին ձեռագիրներն կան, մեր ռուսաբնակ բանասէր եղբարքը պարտական են մեծ խնամքով հսկել այս մասին, որպէս զի ի շնորհ հողմոց չը մասնաւոր աւանդութեամբ յիշուած գրաւորութեան նախնի մնացորդները : Այլ գիտե՛, կարելի է որ իրօք այնպիսի ձեռագիրներ երեւան ելնեն, որոնք նոր լոյս ծաւալեն մեր ազգի անցեւոր վրայ : Եթէ սորաբեւ՝ այն օրինակ աւանդութիւն մի իրականութիւն տաւնայ, այն ժամանակ պիտի ստիպուինք ի ներթեւումի բռնակալութենէն աւելի գոհ լինել, քան թէ այն բարեպաշտ կարծուած հայկական ստիպութենէն, որուն համար ոտայգ թէ անտայգ կ'աւանդուի թէ՛ շատ ձեռագիր մատենաներ թաղուեր են հողի մէջ, որպէս զի օտարաց ձեռք չանցնին :

Հանձնարով և մոլթեմատիկական ու առեղափոխական նշանաւոր գիւտերով, որ մի, իւր խաղարկութիւններն աւարտելէն վերի, տակաւին չը թողած այն գրասեղանը, որուն վրայ շարունակ կը սրարայէր, հետեւեալ աղթքը ուղղեց առ Աստուած :

« Այլ Տէր իմ և Աստուած, տա՛կաւին չը հեռացած այս գրասեղանէս, որուն վրայ խաղարկութիւններս կուտորեցի, քաղցր սրբոք կը համարիմ աչքերս և ձեռքերս բարձրացնել զէսի երկինքն և որդիական երկիւղաժողովեամբ մոտուցանել Վեղ Արարչիդ լուսոյ իմ այս խննարհական աղօթքը : Այլ դու, որ համայն բնութեան մէջ լոյս ծաւալող գերազանց Զահեղութիւն կը բարձրացնես մեր սիրտը և բաղձանք մինչեւ քո աստուածային շնորհաց լոյսը, որպէս զի՛ օր մի խաղալ յափը տակուելով աշխարհէս, քո փառաց մըն անջնաւոր լոյսը վայելենք, ուր Վա՛ Տէր և Արարիչ տիեզերաց, ընդունե՛ ջերմ գոհութիւնս այն ամեն ուրախութեանցս համար, զորս զգացի՛ քո ամենազօր ձեռաց ցործելով հիացմամբ զններով : Ահա աւարտեցի այն գիրքը, որ իմ աշխատանոց պատուը կը սրարունակէ և զոր յօրինելու համար ի գործ դրի բոփանդակ հանձնար, զոր պարգեւած ես ինձ : Այս հռչակեցի առաջի մարդկան քո ձեռագործաց մեծութիւնը, և պարտաւոր յառաջ բերի այն ամեն ապացոյցները, ինչ որ իմ սահմանաւոր միտքը կարաց ըմբռնել յս անսահման մեծութենէն : Այս ամեն ջանք ի գործ դրի փրկութեան յակոն ճանապարհաւ մինչեւ ճշմարտութիւնը բարձրանալու : Աստի եթէ ես, մեղքով յղացած և զարգացած չբոսի որդս անարգ, անարժան ինչ խօսեցոյց քո ամենակարողութեանըդ դէմ, զայն ցոյց ինձ, Հայր ամեն :

ԿԵԳԼԵՐԻ ԱՂՕԹՔԸ

Կեպլեր հռչակաւոր աստեղագէտք, որ յայնի է մարդկային ազգի պատմագրութեան մէջ իւր անմահ

նակալ, որպէս զի կարենամ քննել իմ գրքէս : Եթէ մեծամուտ թեամք քալ թաղիցեցայ երբեք քո ձեռագործաց հրաշալի քեզեցկու թիւնը տեսնելով : Եթէ իմ անուան և համբաւս մեծցուցի այս գրաւոր յիշատակարանը կամ այս հոյակապ արձանը կանգնեցու ժամանակ, զոր բոլորովն քո փառաքլ պարտական էի նուիրել : Եւ եթէ այդպէս է, Հայր սրտագէտ, նեղէ՛ ինձ գթութեամբ և ողորմութիւն օծանդակէ աստուածային շնորհքդ, որպէս զի իմ աւարտած գործքէն երբեք չարիք չըլաւայանայ մարդկութեան մէջ, այլ ընդհակառակն՝ թող հոգակ լինի առ աստուածային փառաքլդ և հրաւէր փրկութե հագւոյց :

Ընտրեալս բանը զարմանալի է : Սինդեռ Կեպլերի նման հոգեւորապարտաւորագէտը այն խնարհական աղօթքը կը մատուցանէ բնութեան Մարքին, կան մարդիկ ևս, որ բնաբնութեան մէջ կը խորատուզին և Մարքիը թողած՝ ամեն զօրութիւն բնութեանը կուտան, և առաւել զարմանալին այս է, որ ոմանք եւս, բնադննութեան այբուբենին անդամ անտեղեակ, իմաստակութիւնը իբրեւ բնադննութիւն կը ծախեն և թեթեւամիտ ցնորքներով կը պատուին : Կեպլերի համառօտ աղօթքը թող ուրեմն միտթարութիւն լինի բարեխոհ մտքերուն և յանգիմանութիւն տիրաւորի իմաստակներուն :

(Հարաւակութիւն, տես թիւ 11 • 1867 :)

Ի Դ .

ԻՄԵՌՈՒՆԵՐ ԵՒ ՊԵՐՏԵ ՍԵՊՈՒԼԵՆ

Իայց Բնչպէս կրնայի ես իմ վիճակը լաւցնել թէ որ տէր չըլլայի իման ձիւս, ուզածիս պէս անօրինելու իր վր

բայ, Բնչպէս կրնայի ապրիլ տունց յատուկ բան մը ունենալու, Բնչ աշխարհ կրնայի ունենալ ոչնաւ արածեւ, լաւ, երկիր մշակելաւ երբ ուրիշներն անտեղ պտուղը ինձմէ յափշտակէին : Բնչպէս բնկերութեան մը մէջ սիրով կրնայի կենալ թէ որ յարգ ու պատիւ մը չունենայի, վարմիք իմն է ու կաթախքն իմն են, պատիւն իմն է, և այս է որ կ'ըսուի իբրաւանս սեպկանաւ լիւան, և ամենուն պարտքն է ունեցածին լաւ գործածել և վեճարկել յայլս զնոյն :

Ի Ե .

Սեպկանաւ-լիւան ի վերայ մարմնոյ : — Իւրեմն ոչ որ զիս կրնայ ստիպել որ լոկ իրեն հաճոյիցը համեմատ ծառայու թիւն մը ընեմ ընդգէմ կամայց եւ տու ժիւք հանգերձ : Գարձեալ ոչ որ կրնայ անպատճառ տեղ զիս բռնել փակել, կամ մարմնոյս վնաս մը հաւցնել, և ոչ ըստ իրեն հաճոյիցն եւ դիւրութեանը համար անբան անուտունի մը պէս ծառայեցնել : Ինթէ Լ'ըտուած զամէնքին ալ հաւատար չէ՞ ստեղծած : Իայց ես մարմնոյս վնաս ունեցած իշխանութեամբս կը զեղծու նիմ, թէ որ առողջութեանս և կենացս վնասակար բաներ ընեմ, գիտնալով որ առ իրաւունքը ինձի արտաւէ միայն իմ և ուրիշներուն բարւոյն համար :

Ի Օ .

Սեպկանաւ-լիւան ի վերայ պարտոյ : — Եթէ մէկը յարգի ու մեծարելի է ուրիշներուն առջեւ, անով խիստ շատ հաճոյք և իրական օգուտներ կրնայ ձեռք ձգել, եթէ գուցէ ուրիշը զրգարաւ, քիտցիկ որ գող ես ու կը յափշտակես իր հանգիստն ու վատաւ կը Բաւ պատիւ գ մտածէ յիշէ որ բնութեամբ ամենուն հաւատար ես :